

Lunds Universitet
Institutionen för kommunikation och medier
HT 2016

**”Innerst står striden mellan den gamla läran att makt
är rätt och den nya läran att rätt skall bli makt”**

En neo-aristotelisk analys av *Kvinnoansvar och kvinnorösträtt* av Ellen Key

C-uppsats

Retorik

Handledare: Anders Sigrell

Författare: Anna Ekblom

Abstrakt

Uppsatsen syftar till att undersöka hur Ellen Key, en svensk pedagog och författare, argumenterar för kvinnlig rösträtt i en text från 1918. Därefter undersöker den kärnvärdena i hennes feminism och jämför de med dagens feminism. Metoden som användas är en neo-aristotelisk analys. Det teoretiska ramverket till uppsatsen är socialkonstruktivism. Resultatet visar att Keys kärnvärden är rätten till personlig utveckling, verksamhet och jämställd maktutövning. Jämförelsen visar att skillnaderna är förknippade med tiden, men att de grundläggande målen är lika trots de olika formerna de tar.

Nyckelord: Neo-aristotelisk analys, feminism, rösträttsrörelsen, Ellen Key, socialkonstruktivism

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte och frågeställning	3
1.3 Tidigare forskning	4
1.3.1 Kvinnans plats på den offentliga scenen	5
2. Teori	6
2.1 Socialkonstruktivism	7
2.2 Doxa	8
2.3 Feminism	9
3. Material	10
3.1 Ellen Key	10
3.2 Kvinnoansvar och kvinnorösträtt (<i>Allsegraren I</i>)	11
3.3 Sveriges Kvinnolobby	12
3.4 Urval och avgränsning	12
4. Metod	13
4.1 Neo-aristotelisk analys	14
4.2 Applicering av den neo-aristoteliska analysmetoden	19
4.3 Metodproblem	21
5. Analys	22
5.1 Analys av kvinnoansvar och kvinnorösträtt	22
5.2 Sveriges Kvinnollobbys syfte	28
6. Slutsats	29
7. Diskussion	31
Källor	34
Tryckta källor	34
Otryckta källor	35
Bilagor	36
Bilaga 1.	36
Bilaga 2.	45

1. Inledning

Vad är egentligen skillnaden mellan män och kvinnor? Det är en fråga som har blivit debatterat i många år. Svaret på vad som har skapat skillnaderna mellan könen eller vad den skillnaden egentligen är, beroende på vem som svarar. Oavsett kan nog de flesta säga att samhällets övergripande åsikter om könsrollerna har förändrats med tiden. På samma sätt som samhället har påverkat kvinnorna har kvinnorna påverkat samhället. För genom utmanande åsikter har de tvingat samhällets utveckling framåt. I Sverige finns det somliga milstolpar som har haft extra stor betydning för samhällets utveckling. Vissa händelser har fått större reaktioner och satt djupare spår än andra. En av de troligtvis viktigaste milstolparna för kvinnor i Sverige är införandet av den kvinnliga rösträtten i 1919-1921. Detta förändrade synen man hade på kvinnor och deras roll, vilket gav dem en möjlighet att vara en aktivt påverkande kraft på beslut som rörde dem och samhället de bodde i. Det fanns många starka förkämpar, kvinnor såväl som män, som genom olika metoder och med olika syften banade vägen för framtiden.

Om några år är det 100 år sedan riksdagen röstade för kvinnlig rösträtt i Sverige. Genom att på nytt belysa rösträttskampen och den argumentation som bar den kan man förstå vilka tankar som låg till grund för den. Att studera historien ger oss en förklaring på varför vi är där vi är idag. Val som togs då har format vår tid. Att förstå rösträttskampen ger därför en möjlighet att förstå varför kvinnans roll ser ut som den gör idag, för den moderna feminismen är grundad i den feminismen som uppstod på mitten av 1800-talet. Vidare ger det en möjlighet att se vilken riktning feminismen har tagit och vad som egentligen har hänt under de senaste hundra åren. Samtidigt kanske man kan lära något av tankarna som var rådande då, och möjligtvis inkorporera dem i dagens tankar. Studier av historien ger en möjlig indikation på vilket håll vi är på väg. Så vad hände egentligen för hundra år sedan? Vad har hänt sedan dess? Och den kanske viktigaste frågan av alla: Vad händer nu?

1.1 Bakgrund

Under åren som ledde upp mot rösträttsfrågan fanns en instabilitet inom politiken i Sverige¹. En ny klasstruktur växte fram, industrialiseringen förändrade arbetsmarknaden och i samband med en rad olika politiska kriser samt första världskriget skakades synen på vem som skulle fatta de viktiga besluten². Det fanns två olika typer av rösträtt, kommunal rösträtt och politisk rösträtt. Det var den politiska rösträtten som gav möjligheten att påverka vilka riksdagsmän som satt i andra kammaren. Reglerna om vem som fick rösta var olika för de olika typerna av rösträtt. Kommunal rösträtt hade mycket lägre ekonomiska krav och det fanns heller inget könsstreck. Däremot var det endast ogifta kvinnor som fick rösta och på grund av de ojämlika lönerna och arbetsmöjligheterna var det oerhört svårt för kvinnor att nå skattekravet som behövdes. Den politiska rösträtten hade emellertid inga kvinnor.³

Vägen till den kvinnliga rösträtten var både lång och komplicerad. Den ses börja gradvis på mitten av 1800-talet och rösträtt för kvinnor blev även framlagt i riksdagen redan i 1884 men blev nedröstat. Därefter sköt rörelsen fart i början av 1900-talet i samband med att organisationen LKPR (Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt) stiftades i 1903.⁴ Den politiska revolutionen som pågick i Sverige och etablerandet av det demokratiska samhället öppnade på nytt upp för att ifrågasätta kvinnans roll och många kvinnor blev aktiva i den politiska debatten⁵. Däremot var den offentliga arenan dominerat av män⁶. Genom tidningsartiklar, borgerliga offentliga debatter, möteskulturer och samtal trädde kvinnor fram för att göra sina åsikter hörda. Många svenska kvinnor trädde fram i debatten på slutet av 1800-talet och med olika medel förde kvinnor som Selma Lagerlöf, Hulda Flod och Anna Wicksell samhället för införingen av kvinnlig rösträtt.

¹ Rönnbäck (2004) s.27

² Ibid. s.27

³ Ibid. s.29

⁴ <https://riksarkivet.se/kvinnans-rostratt>, (16.11.16)

⁵ Florin & Rönnbäck (2001) s.13

⁶ Mral (2011) s.10

En av de många kvinnor som kämpade för den förändringen som skedde i Sverige i början på 1900-talet var Ellen Key, svensk pedagog och författare.⁷ Genom artiklar, böcker, föreläsningar och samtal hade hon ett stort inflytande och fick mycket uppmärksamhet i sin samtid, även utanför Sveriges gränser.⁸ Vad hon vill åstadkomma är tydligt, men på vilket sett hon förmedlade sina idéer – vilka strategier som ligger bakom hennes verk, är kanske inte lika uppenbart. Det finns mycket litteratur om Key, hennes arbete och hennes verk, men en teoretisk undersökning av hennes argumentation kan anses saknas. Jag önskar att belysa de argumentationsstrategier en av de viktigaste företrädarna för den kvinnliga rösträtten i Sverige använde för att övertyga motståndet med en röst som egentligen inte fick höras.

1.2 Syfte och frågeställning

Den kampen Ellen Key (och så många andra) tog resulterade i kvinnlig rösträtt och en förändrad syn på kvinnans roll och värde. På grund av den ser situationen för kvinnor väldigt annorlunda ut i Sverige idag, men fortfarande är jämställdhetsdebatten rådande.

Därför kan en undersökning som studerar hur värdena i dagens feminism hänger ihop med värden som fanns i feminismen för nästan ett århundrade sedan anses vara ett intressant bidrag till debatten. På den tiden såg kvinnans roll helt annorlunda ut än vad den gör i dag, så på vilket sätt kan argumentationen vara lik när stenarna man stod på var så annorlunda? Att undersöka det kan ge en bättre förståelse av varför jämställdhetsdebatten fortfarande är aktuell och kanske även varför feminismen ser ut som den gör i dag. Ellen Key representerar inte alla feminister som levde på början av 1900-talet, men hon representerar en röst som i sin samtid blev hörd och erkänd. I dag är hon något mer glömt, men hennes arbete och hennes böcker har förevigat hennes röst.

⁷ https://snl.no/Ellen_Key (hämtat 20.12.16)

⁸ Lindén (2002) s.27

En av de mer kända böckerna hon har publicerat är *Allsegraren I* (1918). I denna bok, publicerad precis på kanten till lagändringen, förklarar hon varför kvinnlig rösträtt inte bara är ett behov för kvinnor, utan för män och mänskligheten. Åsikterna som presenteras i denna text återspeglar Keys åsikter om kvinnor och män och är därför en bra möjlighet för att se och förstå vad hon önskade och varför.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur Ellen Key argumenterar för kvinnlig rösträtt i Sverige i utdraget ”Kvinnoansvar och kvinnorösträtt” från hennes bok *Allsegraren I* (1918), samt att undersöka hur grunden i hennes argumentation hänger ihop med dagens feministiska debatt.

Mer konkret vill den besvara följande frågor:

- Vilka är kärnvärdena i Ellen Keys argumentation och hur förmedlar hon dem?
- På vilket sätt förhåller texten sig till den retoriska situationen och hur bidrar den till rösträttskampen?
- Vilka likheter och olikheter finns mellan Ellen Keys kärnvärden och de i dagens feminism?

1.3 Tidigare forskning

Det har naturligtvis skrivits mycket om kampen för den kvinnliga rösträtten i Sverige förut, men då detta inte är en uppsats i historia utan retorik är fokusen annorlunda. Likaväl känns det nödvändigt att ge en kortare genomgång av de viktiga dragen i historien, då det ger en grund som är avgörande för förståelsen av resten av uppsatsen. Utöver det kommer jag främst fokusera på forskning gjord på ämnet om retoriken hos de kvinnor som fungerade som talespersoner och företrädare för rösträttsrörelsen.

Året 1912 fick rösträttsfrågan en ny uppsving. Efter många år med väntan på grundlag av att frågan var under utredning i kombination med att första förslaget som inkluderade rösträttsfrågan lades fram av liberalerna.⁹ I andra kammaren fick kvinnorösträtten genomslag, men i första kammaren gick den inte igenom. Samtidigt som det hade skett en utveckling hade ingen riktigt förändring skett. På ena planet

⁹ Rönnbäck (2004) s.40f

började rörelsen få genomslag, men motståndet som fanns blev starkare. Högersidan växte och det visade sig att ingen högerman röstade för kvinnlig rösträtt. I 1914 kom en ny motion som igen blev nedröstad i första kammaren. Under krigsåren 1915 och 1916 var det lugnt på kvinnorörelsens front, men bara året efter blev de satt tillbaka då alla motioner rörande kvinnofrågan blev strukna igen på grundlag av att saken inte var väl nog utredd.¹⁰ Trots tillbakasteget ryktes den snart framåt igen för högersidan, som var det största motståndet, började förlora sin makt och liberalister och socialdemokrater fick mer plats. Under 1918 rådde revolutionära strömningar i Sverige och ett politiskt skifte såg ut att närma sig. En ny proposition om kvinnlig rösträtt blev framlagd och nerröstad. Helt fram till sista slut kämpade vissa riksdagsmän mot detta demokratiska fundament, och det var inte förrän i 1921 den faktiska förändringen skedde. Trots att beslutet om allmän och lika rösträtt togs två år tidigare i 1919 blev det inte genomfört förrän 1921.¹¹

1.3.1 Kvinnans plats på den offentliga scenen

Birgitte Mral gör i sin bok *Talande kvinnor: Kvinnliga retoriker från Aspasia till Ellen Key* (2011) en redogörelse för kvinnors särskilda retoriska strategier för att kunna tala offentligt. Då hon går igenom historien från antiken till 1800-talet är såklart den svenska kvinnorörelsen ett kapitel där hon lyfter fram och analyserar Emilie Rathou, Kata Dalström och Ellen Key som alla var aktiva runt 1880-1910 i olika svenska folkrörelsesammanhang.

Mral beskriver att förmågan att utöva retorik i den mening som påverkande och engagerande kommunikation inte har något med ens kön att göra. Å andra sidan, beskriver hon, må en erkänna och acceptera att kommunikationen skiljer sig åt vilket beror på omständigheter och normer - sociala som historiska.¹² Vidare beskriver hon kvinnors roll som nertystade i det offentliga samtalet, men lyfter fram hur det finns oerhört många skickliga kvinnliga retoriker genom tiderna som har använt sig av

¹⁰ Ibid. s.42

¹¹ Ibid. s.44f

¹² Mral (2011) s.10f

olika strategier för att få plats på en talarstol närmare uteslutet styrt av män.¹³ Samtidigt hade kvinnor svårt att tala offentligt i Sverige på 1800-talet då det ansågs som en del av den manliga rollen.¹⁴ Detta innebar att de kvinnor som valde att tala offentligt ansågs förlora sin kvinnlighet och sågs på som oönskade, sterila och gamla.¹⁵

Mral är inte den enda som gjort retoriska studier på kvinnliga rösträttsrörelser. Berit Von Der Lippe och Johan L. Tønnesson har studerat den norska rösträttsrörelsen i boken *Retorikken i kampen om kvinnestemmeretten* (2013). I boken analyserar de tal både för och mot kvinnlig rösträtt. I huvudsak är talarna norska, men även här gör Mral en analys av Emilie Rathou och Selma Lagerlöf.¹⁶ Samtidigt lyfter boken fram hur motståndet faktisk såg på kvinnor som var rösträttsförekämpare samt hur de försökte förhindra lagändringen.

I min uppsats vill jag ta studiet om Keys inflytande i fokus av hennes argumentation i hennes skriftliga verk, framför hennes muntliga framträdanden. På det viset kan min analys ses som ett komplement eller vidareutveckling till Mrals studie av hennes talarstil.

2. Teori

Uppsatsen kommer utgå från flera teorier, men i huvudsak kommer ett socialkonstruktivistiskt perspektiv leda texten. Då människors syn på kön varierar, kan man anta att det beror på de sociala eller kulturella normerna som har format en individs syn på omvärlden. Det är i alla fall så svaret blir enligt socialkonstruktivismen. Det samma menar flera olika feministiska teorier är grunden för synen på kön, vilket leder till att jag även kommer beskriva vad feminism innebär och några olika inriktningar. Avslutningsvis i detta avsnitt kommer jag gå igenom vad feministisk retorik är.

¹³ Mral (2011) s.17

¹⁴ Ibid. s.147

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Von Der Lippe & Tønnesson (2013) s.170

Vidare är detta en uppsats i ämnet retorik, och i det ärende är det lämpligt att kort besvara den ofta ställda frågan ”vad är retorik?” Det finns många olika svar på denna fråga, och det sägs ibland att det finns lika många svar som det finns retoriker. Janne Lindqvist Grinde skriver i sin bok *Klassisk retorik för vår tid* (2008) att ”retorik är studiet av hur ord och alla andra typer av symboler används för att påverka.”¹⁷ Det är denna definition jag kommer förhålla mig till i uppsatsen.

2.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivism försöker förstå hur människor uppfattar omvärlden och varför vi agerar på ett visst sätt. Søren Barlebo Wenneberg skriver i sin bok *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv* (2010) att socialkonstruktivismens lära besvarar frågan genom att se handlingar och tolkningen av intryck som social konstruerade¹⁸. För att människor ska kunna förstå det de har runt sig, till exempel det de ser, må de ha en viss grundläggande kunskap i förväg om vad de ser. Utan den vet de inte vad det är de upplever. Dessa grundläggande kunskaper är skapade eller bestämda genom sociala handlingar¹⁹. Socialkonstruktivismen vill samtidigt ställa sig kritisk till att uppfatta dessa sociala handlingar som naturliga, alltså en måste se de som endast ett alternativ då de lika gärna kunde varit annorlunda.²⁰ Det är här Wenneberg menar socialkonstruktivismen blir intressant då den tvingar oss se och studera en del som egentligen ses som självklar eller förutbestämt. Som skapad av en komplicerad social påverkan.²¹

Samtidigt kan socialkonstruktivismen ses på olika sätt, främst beroende av hur extrema ståndpunkterna är. Wenneberg beskriver detta som ett slags sluttande plan, där åsikterna blir allt mer radikala desto längre ner man kommer och det kan ibland vara svårt att få ett stopp.²² Han skiljer mellan fyra olika typer och förklarar att

¹⁷ Lindqvist (2008) s.25

¹⁸ Wenneberg (2010) s.11

¹⁹ Ibid. s.12

²⁰ Ibid. s.11

²¹ Ibid. s.58

²² Ibid. s.13

socialkonstruktivism antingen kan vara ett kritiskt perspektiv, fungera som en sociologisk teori, en kunskapsteori eller vara en ontologisk ståndpunkt.²³ Utgångspunkten i uppsatsen kommer vara baserat på den första typen, nämligen socialkonstruktivism som kritisk perspektiv. Som ett kritiskt perspektiv är socialkonstruktivismens roll att ifrågasätta det som ses vara naturligt. Wenneberg beskriver att den primära principen är att ”inte acceptera sociala företeelsers ”naturlighet”, att de alltid varit sådana, att de inte kan vara annorlunda och att de inte skulle vara av människan skapade storheter.”²⁴ Vissa föreställningar kan tros vara med traditionella, mer fastbundna, än andra och med det även svårare att förändra. I de situationerna används ofta denna typ av socialkonstruktivism, då den ger ett möjligt perspektiv för att bryta dessa föreställningar även om de anses vara skrivna i sten.²⁵

Socialkonstruktivismens roll inom jämställdhet kan ses som uppenbar, då kampen för den kvinnliga rösträtten till dels handlar om att utmana och förändra de antaganden som ses som självklara. Med ett socialkonstruktivistiskt perspektiv blir skillnaderna mellan könen inget mer än socialt konstruerade och ej skapade av fysiska eller psykiska differenser. Är skillnaderna skapade genom sociala processer, bör de även kunna förändras genom sociala processer. Av det skälet kan det vara intressant att studera Ellen Keys argument med just denna teori.

2.2 Doxa

Lindqvist beskriver doxa som ”de föreställningar som hela publiken, de flesta av åhörarna eller de mest respekterade av dem uppfattar som sanna.”²⁶ Publikens doxa, alltså vad publiken anser vara ”rätt” eller ”sant”, är alltid utgångspunkten för en talare. Då doxa är situerad kunskap och det sociala sammanhanget den befinner sig i avgör den,²⁷ måste talaren alltid anpassa sig till den för att kunna överbevisa mottagaren. Samtidigt som kunskap och förståelse av publikens doxa är en

²³ Wenneberg (2010) s.13

²⁴ Ibid. s.62

²⁵ Ibid. s.66

²⁶ Lindqvist (2008) s.48

²⁷ Rosengren (2008) s.72

förutsättning för talaren, kan doxa även vara målet. Att förändra eller utmana mottagarnas doxa kan i många tillfällen vara det som talaren är ute efter. Eller med andra ord, förändra vad som för mottagarna anses vara ”sant”.²⁸

Trots att doxa är med i all retorik kan det vara extra relevant att ge en definition av det här. Detta eftersom texten som analyseras blev publicerad i ett samhälle som hade oerhört annorlunda åsikterna än talaren själv. Hur hon förhåller sig till den doxa och hur hon försöker förändra den kan därmed vara en särskilt intressant aspekt i denna situation.

2.3 Feminism

Feminism är ett samlingsbegrepp för ideologi, politisk idétradition och etik som lyfter fram jämställdhet och rättvisa mellan könen.²⁹ Det finns ett flertal olika ideologiska inriktningar inom feminism, men gemensamt är kravet om lika politiska, ekonomiska och sociala rättigheter och möjligheter.³⁰ Skillnaden mellan de olika inriktningarna råder i vad som anses vara problemets ursprung samt hur de borde motarbetas.³¹ De vanligaste feministiska inriktningarna, eller de som har mest inflytande i dag är liberalfeminismen som menar jämställdhet uppnås genom kunskap, upplysning och förändrade attityder. Sedan även radikalfeminism som snarare menar ursprunget till jämställdhet är patriarkatet och i motsättning till liberalfeminismen flyttar den fokusen till den privata sfären.³² Den tredje mest förekommande feminismen i dag är socialistisk feminism som kombinerar radikalfeminismen med en socialistisk syn på samhället.³³ En fjärde feministisk inriktning är särartsfeminismen. Enligt denna inriktning har kvinnor och män egentligen inget gemensamt då skillnaderna som finns

²⁸ Lindqvist (2008) s.48

²⁹ <https://snl.no/feminisme> (Hämtat 20.11.16)

³⁰ Ibid.

³¹ <http://www.feminism.nu/feministiska-riktningar/> (hämtat 21.12.16)

³² Ibid.

³³ ibid.

mellan dem är skapade av hormoner och gener. Det skilda beteende hos könen beror på de biologiska skillnaderna och är ej påverkade av kulturen eller samhället.³⁴

3. Material

Materialet består av ett utdrag av Ellen Keys bok *Allsegraren I* som blev publicerat i 1918. Titeln är ”Kvinnoansvar och kvinnorösträtt”. I detta avsnitt kommer jag först presentera Ellen Key, vilka tankar som rörde hennes arbete och hennes bok samt valet av just det utdraget. Sedan presenteras organisationen Sveriges Kvinnolobby som kommer bli utgångspunkten för dagens feminism.

3.1 Ellen Key

Ellen Key (1849-1926) var som den feministiska tänkaren en av de mer framträdande i sin samtid. Inte för att hon var ensam i de tankarna, men på grund av hennes systematiska sätt att tänka.³⁵ Trots hennes engagemang och politiska intresse grundade hon inga formella föreningar och hon anslut sig aldrig till något politisk parti. Hennes sätt att förmedla hennes tankar kring barnuppfostran, skola, äktenskap, kvinnans roll och så mycket annat var främst genom mer informella kulturella samfund, samtalsgrupper och andra löst organiserade umgängen.³⁶ Hon publicerade en mängd böcker och tidningsartiklar och höll många föredrag.³⁷ Mycket av den kritik hon fick handlade om att hon var motsägelsefull och att hennes åsikter var splittrade. Emellertid handlade hennes grundtanke, eller den ”sammanbindande länken” i allt hennes arbete om kvinnan. Claudia Lindén skriver i sin avhandling *Om kärlek. Litteratur, sexualitet och politik hos Ellen Key* (2002) att ”Genusaspekten, som vi kallar det idag, genomsyrar allt Key skrev, från barnuppfostran över estetik och politik till kärlek och sexualitet.”³⁸

³⁴ <http://www.kvinnorsratt.se/svenska/index.php/home/85-nyheter-arkiv/119-vad-ar-feminism> (hämtat 21.12.16)

³⁵ Lindén (2002) s.26

³⁶ Mral (2011) s.189

³⁷ Ibid. s.189

³⁸ Lindén (2002) s.26

Fortsättningsvis kan hennes syn på kvinnor ses som motsägelsefullt, framförallt i de tidigare åren. Hon skriver i dagböcker och brev att mannen är överlägsen kvinnan i alla områden förutom de ”rent kvinnliga egenskaperna” som bland annat att älska, trösta och vårda.³⁹ Denna tanke kombinerar hon sedan med radikala synpunkter på andra kvinnofrågor som den gifta kvinnans rättigheter och kvinnor i allmänhets utbildning och yrkesval⁴⁰. Med åren ändras sedan hennes åsikter lite och även om hon fortfarande menar kvinnan och mannen inte är den samma och att de har olika egenskaper betyder inte det att mannen är överlägsen i alla tillfällen. På början av 70-talet skriver hon i en dagbok att kvinnan syfte inte är att ta något från mannen, utan endast att hon ska kunna få dem samma fördelar och samma möjligheter.⁴¹ Key tror inte kvinnan kan kopiera mannen snarare att kvinnan, på sitt eget sett, kan vara bättre än mannen på vissa områden. Om fallet är så ska den bästa människan vinna.⁴²

Keys åsikter utvecklas ytterligare med åren. Den teoretiska grund hon stod på är evolutionismen. Hon menar att de mentala skillnaderna mellan könen hänger ihop med de biologiska, då hon menar de biologiska processerna skapar de psykologiska.⁴³ Detta lägger grunden för hennes särartsfeminism. Vidare menar hon även att individualismen och socialismen, trots att hon ser skillnaden i deras syn på människan, menar de inte bara hänger ihop utan är beroende av varandra.⁴⁴ Denna önskan att kombinera motstridande perspektiv syns i flera områden.

I många av hennes texter finns denna vilja att förena till exempel konservativa värden med en radikal samhällsyn, en utpräglad individualism med socialistiska visioner, moderlighet med kvinnofrigörelse.⁴⁵

3.2 Kvinnoansvar och kvinnorösträtt (Allsegraren I)

³⁹ Ambjörnsson (1999) s.28

⁴⁰ Ibid. s. 31

⁴¹ Ibid. s.29

⁴² Ibid. s.33f

⁴³ Ibid. s.50

⁴⁴ Lindén (2002) s.201

⁴⁵ Mral (2011) s.198

Texten ”Kvinnoansvar och kvinnorösträtt” är ett utdrag från III. mänsklighetens födelse ur boken *Allsegraren I: kvinnorna under världskriget*.⁴⁶ Den blev publicerat i 1918 och handlar i huvudsak om första världskrigets påverkan på samhället.⁴⁷ Det var hennes sista stora bok och i den lyfter hon fram dels sin glädje över krigets slut, men även sin besvikelse över vad hon såg på som den kommande generationen.⁴⁸ Den fulla texten finns som bilaga 1.

3.3 Sveriges Kvinnolobby

Sveriges Kvinnolobby är en ideellt verksam, partipolitiskt obunden organisation som jobbar för kvinnorörelse. Det är en paraplyorganisation med 45 medlemsorganisationer bestående av 350 000 medlemmar som alla jobbar med samma ändamål. Nämligen att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas i varje politiskt, ekonomiskt och socialt sammanhang både lokalt, nationellt och internationellt. Alla deras organisationer är ideella och politisk obundna, något som är ett krav för att vara medlem. Deras egen verksamhet utgår i huvudsak från FN:s kvinnokonvention och Beijing Platform for Action i samband med en rad andra nationella och internationella plattformar.⁴⁹ I 2015 presenterade de rapporten *Verksamhetsberättelse 2015* som sammanfattade deras organisation samt det arbete de gjort. De arbeten som presenterades där kommer vara utgångspunkten, då de fortfarande är aktuella för organisationen idag. Utdrag ur rapporten, de sidor som visar de aktiva arbeten, finns som bilaga 2.

3.4 Urval och avgränsning

En av anledningarna till att jag väljer att studera just Ellen Key är på grund av det ideologiska och filosofiska perspektiv hon har. Att hon på ett sätt kan ses som motsägelsefull visar bara på antagandet att politiska krav och könsens natur är bundet

⁴⁶ <http://runeberg.org/kvansvar/> (10.11.2016)

⁴⁷ <http://www.ellenkey.se/index.php/litteratur> (16.12.2016)

⁴⁸ Ambjörnsson (2012) s. 431

⁴⁹ <http://sverigeskvinnolobby.se/om-sveriges-kvinnolobby/om-organisationen> (hämtat 20.12.16)

samman⁵⁰. Hon, som förkämpare för kvinnlig jämställdhet, förespråkade även skillnaderna mellan könen. Inte bara i form av biologiska skillnader, men även i mentala skillnader och karaktärsdrag.⁵¹

Utdraget ”Kvinnans ansvar och kvinnorösträtt” är valt då det är något av det sista publicerat innan kvinnor fick rösträtt. Då hennes åsikter på kön och kvinnans roll förändrade sig med åren kan denna text ses spegla de åsikter hon hade när beslutet togs. Därav kan den ses vara av stort intresse när syftet inte bara är att analysera Keys åsikter utan även jämföra de med dagens feminism. Vidare hade en studie av hela boken blivit för omfattande för storleken på denna typ av uppgift. Utdraget som är gjort är baserat på att det är den del som är mest inriktad på kvinnlig rösträtt.

För att få ett så representativt svar som möjligt på hur feminismen i Sverige ser ut i dag har jag valt att se på vad olika politisk obundna organisationer har för mål och ståndpunkter. Sveriges Kvinnolobby är som nämnt ovan ett paraplyförbund. En organisation som är en del av Sveriges Kvinnolobby måste de följa de samma riktlinjerna och jobba mot de samma målen. Själv definierar de ett av kraven följande: ”Medlemsorganisationen ska acceptera och verka för Sveriges Kvinnolobbys ändamål.”⁵² De ändamål som Sveriges Kvinnolobby presenterar kan därför ses vara presenterat av samtliga 45 medlemsorganisationer. Av den anledning kan Sveriges Kvinnolobby anses vara representerade för hur feminismen i Sverige ser ut idag.

4. Metod

För att analysera texten kommer jag till första del göra en neo-aristotelisk analys. Här kommer jag följa Bo Renbergs tillvägagångssätt från boken *Retorikanalys - En introduktion* (2007). Därefter kommer det göras en jämförelse av de värden som Key presenterar med de som presenteras hos Sveriges Kvinnolobby, för att se eventuella skillnader eller likheter. I detta stycke kommer jag inledningsvis först presentera vad

⁵⁰ Lindén (2002) s.196

⁵¹ Ambjörnsson (1999) s.35

⁵² <http://sverigeskvinnolobby.se/medlemsorganisationer> (hämtat 20.12.16)

en neo-aristotelisk analys är, därefter Renbergs tillvägagångssätt samt hur jag kommer använda den.

4.1 Neo-aristotelisk analys

Neo-aristotelisk analys, eller klassisk/traditionell retorikanalys, är en av de vanligare analysmetoderna inom retorik. Den neo-aristoteliska metoden analyserar textens helhet och lyfter fram alla de olika momenten som bygger texten. I detta avsnitt kommer jag kort förklara de olika delarna av den neo-aristoteliska analysmetoden och sedan beskriva hur jag tänker använda mig av den.

Den neo-aristoteliska analysen går igenom fem olika moment och följer den klassiska partesläran. Partes är en process som leder talaren genom skapandet av talet från början till slut. De fem olika delarna, som kommer presenteras närmare nedan, är inventio, dispositio, elocutio, memoria och actio.⁵³ Inventio handlar om att finna argument, dispositio handlar om att ordna eller strukturera de argumenten, elocutio handlar om att välja ord som bäst lyfter fram dem, memoria handlar om att lära sig talet och actio handlar om att framföra det.⁵⁴ Partes kan användas både som ett redskap för att skapa ett tal, men även som en metod för att analysera. Fastän de förklaras i en viss ordning må inte processen nödvändigtvis följa den ordningen eller gå lika djupt in på alla momenten.⁵⁵ När man analyserar med denna metod, studerar man talet eller texten genom att se på den med fem olika synvinklar. Fokuset här kommer ligga främst på de tre första, då de två sista i större grad handlar om framförandet av ett tal och riktar sig mer till talaren i form av praktiska råd och tips, även om man kan analysera memoria och actio också⁵⁶.

Inventio

Inventio handlar, som nämnt ovan, om att finna argument, men den förklaringen är lite för enkel. Inventio handlar snarare om att finna eller konkretisera allt det som

⁵³ Lindqvist (2008) s.36

⁵⁴ Ibid. s.60

⁵⁵ Ibid. s.61

⁵⁶ Ibid. s.36

påverkar texten, som bland annat specifika teman, berättelser eller känslor.⁵⁷ Inom inventio konstruerar man tesen, vilket Lindqvist beskriver kan ta form på många olika sätt då den kan vara till exempel både implicit och explicit och det är denna tes som talaren ska övertyga mottagaren att hålla med om.⁵⁸ För att talaren ska kunna göra detta behöver den få åhörarens tillit eller förtroende och detta kan hen uppnå genom att använda sig av vissa specifika bevismedel, så kallat *pistis*.⁵⁹ Pistis, eller de retoriska bevismedel, handlar om allt det som kan vara på annat sätt och som man kan förändra eller kontrollera. Fakta som till exempel statistik kan användas för att övertyga, men retoriken handlar inte om att finna faktan utan snarare om hur man kan använda den eller vad annat runt den man kan använda sig av.⁶⁰ Det finns tre olika typer eller kategorier av retoriska bevismedel: ethos, pathos och logos. I en analys handlar det om att upptäcka på vilka sätt talaren använder sig av de olika medlen. I praktiken utgör de tre medlen en enhet, men i skapandet och analysen av en text separeras de för att få tydligare förståelse och inblick i talarens strategier.⁶¹ Kort förklarar kan man säga att logos innebär tankegångar, ord och argument. Ethos handlar om talarens personlighet och trovärdigheten hen skapar i situationen. Medan pathos står för den känsloeffekt en försöker skapa hos åhöraren.⁶² Denna definition är dock lite för ytlig och jag kommer därför fördjupa de olika begreppen lite.

Logos handlar om förnuftsargument.⁶³ Logos handlar om övertygandet i form av det man säger/skriver så att analysera logos är även att analysera argument. Hur argument kan byggas upp kommer jag gå närmare in på i nästa avsnitt. Pathos handlar som nämnt ovan om vilka känslor talaren försöker väcka hos mottagaren. Renberg förklarar att det kan vara enkelt att se vad för känslor talaren önskar att väcka inom till exempel politik eller reklam, men att det i vissa fall när talet syftar starkt till att främja objektivitet och saklighet kan vara svårare att upptäcka hur mottagarens

⁵⁷ Ibid. s.65

⁵⁸ Lindqvist (2008) s.68

⁵⁹ Ibid. s.77

⁶⁰ Ibid. s.78

⁶¹ Renberg (2007) s.26

⁶² Ibid. s.26

⁶³ Lindqvist (2008) s.80

känslor blir påverkade.⁶⁴ Samtidigt menar han det alltid finns en känslomässig aspekt, då det alltid kommer finnas en värdemässig betydning i ett avseende som talar om verkligheten.⁶⁵ Den sista av retorikens bevismedel, ethos, handlar om att använda sin egen karaktär och person för att påverka. Däremot preciserar Lindqvist skillnaderna mellan de karaktärsdrag som är retoriska och de som inte är det. Han förklarar hur attribut som ålder och etnicitet inte är retoriska, då de inte kan förändras. Hur man använder sig av till exempel sin ålder blir å andra sidan ett retoriskt medel. Ethos handlar alltså om de strategier som talaren använder sig av i det enskilda talet.⁶⁶ På vilket sätt ethos kan användas beror på situationen och talaren måste, som nämnt i teorikapitlet alltid förhålla sig till publikens doxa. Några universella strategier som funkar i varje tillfälle är därför svårt, om inte omöjligt, att presentera. Trots det finns vissa riktlinjer som kan användas både för att skapa en text och för att analysera den.⁶⁷ Att talaren framstår som ärlig är ett viktigt moment i ethos. För att framställningen att man är ärlig ska bli äkta, må en även vara ärlig. Lindqvist beskriver att man måste spela på de egenskaperna man själv besitter och inte försöka lura publiken att få en annan blick av en själv. Enligt den tidigaste retorikdiskussionen och sedan Aristoteles rymmer det tre kategorier för att skapa förtroende, nämligen att ha goda moraliska egenskaper, visa förnuft alltså att man har goda kunskaper och att man har en god vilja. Eller sagt med de retoriska termerna arete, fronesis och eunoia.

Då retorikens mål är att övertyga är argumentationen en central del. Argumentation används för att få mottagarna att acceptera ens tes. De ger helt enkelt stöd åt de påståenden man presenterar i texten.⁶⁸ Enligt Aristoteles finns det endast två typer av argument, antingen är det baserat på generella påståenden eller så är de baserat på exempel. Den förstnämnda är ett entymem och det andra ett paradigm.⁶⁹ Entymemiska argument kan vidare förklaras som att de består av logiska slutledningar. De olika typerna argument fungerar bäst i olika sammanhang och det är egentligen ingen av dem som är bättre än den andra. Å andra sidan kan de

⁶⁴ Renberg (2007) s.29

⁶⁵ Ibid. s.30

⁶⁶ Lindqvist (2008) s.88f

⁶⁷ Ibid. s.90

⁶⁸ Ibid. s.97

⁶⁹ Ibid. s.98

kombineras, vilket ger den starkaste effekten.⁷⁰ Entymemet liknas en syllogisk, fast skiljer sig på vissa punkter. En syllogism är en logisk slutledning som innehåller tre delar, två premisser och en slutledning. Entymemet liknar syllogismen, men premisserna behöver inte vara säkra utan räcker att de är sannolika, samt att den inte behöver två explicita premisser.⁷¹

Dispositio

Det är inte bara innehållet i en text som spelar roll i retoriken, utan hur man organiserar innehållet är väl så viktigt och med det är dispositio ett av momenten i partesläran och då även ett område som må analyseras.⁷² Det finns många olika sätt en kan disponera ett tal och det beror på vad situationen är samt vad man har för syfte med det. Samtidigt visar den klassiska retoriken ett konkret sätt att göra det på som innebär att dela upp talet i olika delar, trots att uppdelningen kan variera från olika retoriker är momenten som ingår den samma.⁷³ Då denna uppsats kommer följa Renbergs analyssteg kommer den även följa hans uppdelning. Han delar upp talet i fem delar: inledningen (exordium), bakgrunden (narratio), tesen (propositio), argumentationen (argumentatio), avslutningen (conclusio/peroratio).⁷⁴ Renberg förklarar vidare att många texter inte följer denna disposition och varav ett avvik är bra eller dåligt beror på situationen. I inledningen är målet att väcka publikens uppmärksamhet och få de intresserade i det som kommer komma senare i texten. Därför har inledningen tre mål: den ska väcka intresse, vinna välvilja och skapa förtroende för talaren.⁷⁵ Det nästa steget är bakgrund. Här handlar det inte bara om att kort redovisa för utgångspunkten till talet utan målet är att göra så mottagarna sitter med den kunskap de behöver för att acceptera talarens kommande argumentation.⁷⁶ Även här är doxa viktigt för i denna del görs publiken till en grupp med ett gemensamt utgångspunkt eller åsikt och det är talarens uppgift att hitta det som är

⁷⁰ Ibid. s.99f

⁷¹ Lindqvist (2008) s.107

⁷² Renberg (2007) s.24

⁷³ Lindqvist (2008) s.201

⁷⁴ Renberg (2007) s.24

⁷⁵ Lindqvist (2008) s.202

⁷⁶ Ibid. s.209

gemensamt för alla enskilda individer.⁷⁷ I nästa steg, tes presenterar man tesen. Detta kan göras både implicit eller explicit beroende av situationen.⁷⁸ I nästa del kommer argumentationen för tesen. Detta sker på två sätt, genom att argumentera för sin tes (probatio) och genom att möta möjliga motargument (refutatio). Sist kommer avslutningen som även sammanfattar texten och uppmuntrar publiken till handling.⁷⁹

Elocutio

Elocutio handlar om att välja ord, grammatiska konstruktioner och språkliga uttryck som på bästa sätt speglar det talaren önskar meddela.⁸⁰ Eftersom ord som på ett sätt kan betyda det samma, ändå kan ge olika intryck är detta momentet viktigt för att mottagarna ska uppfatta texten på just det viset talaren önskar. Det finns många sätt att studera valen av språk, men Renberg förklarar att inom retorikanalysen finns det två huvudsakliga aspekter som granskas. De två är stilnivå och stilfigurer.⁸¹ Stilnivå ger en indikation på hur talaren önskar att bli tolkad. Det setter en ram för framställningen. Det finns i huvudsak tre stilnivåer: högstil, mellanstil och lågstil.⁸² Variationerna ligger främst i språkets formalitet. Högstilen är korrekt och högtidlig och förekommer till exempel i lagtext. Mellanstilen eller normalprosa är korrekt men enkelt och vardagligt, medan lågstilen är närmare talspråkligt och kan innehålla slang och dialekter.⁸³ Vidare är det viktigaste att det är tillpassat situationen, då det inte nödvändigtvis alltid är högstil som är det bästa bara för att den är mest grammatisk korrekt. Lindqvist hänvisar till de antika retoriklärarna som sa att stilen måste uppfylla fyra krav eller dygder. Den må vara korrekt, klar, konstfull och uppfylla principen om aptum (som kan översättas till det passande, både inom talet och mot utomstående faktorer). Alla dessa fyra dygder återspeglas i både språkets stilnivå och stilfigurer.

77 Lindqvist (2008) s.209

78 Renberg (2007) s.25

79 Ibid. s.25

80 Lindqvist (2008) s.235

81 Renberg (2007) s.36

82 Ibid. (2007) s.37

83 Ibid. (2007) s.37

Stilfigurer är redskap som används för att utsmycka språket, skapa stilistisk effekt och lyfta fram argumenten på det sätt talaren önskar.⁸⁴ Stilfigurer, eller ibland retoriska ornament, är ett sorts samlingsterm för de olika typerna då det oftast delas upp i troper och figurer.⁸⁵ När ord eller uttryck används på ett annat sätt än det som är vanligt är det en trop, medan figurer kategoriseras utifrån meningens eller ordens konstfulla och speciella uppbyggnad.⁸⁶ Syftet med att studera stilfigurerna är inte bara för att upptäcka att de är där, utan man må undersöka vad de bidrar med till texten eller vad för retorisk verkan de har i just den situationen.⁸⁷ Det finns oerhört många troper och figurer, men jag kommer förklara några få som är relevanta för denna uppsats.

Metafor är en trop som är en typ av liknelse.⁸⁸ Den kan antingen bestå av endast ett ord eller flera, men huvudsaken är att det man vill tala om ersätts av något annat som liknar. En liknelse fungerar på samma sätt, men här krävs ett jämförelsesord till exempel ”som” eller ”likt”.⁸⁹ En hopning är en samling av ord som betyder det samma för att överdriva en verkan.⁹⁰ Medan epifor och isocolon är olika figurer som kategoriserar av deras ordupprepningar. En epifor består av en upprepning av minst ett ord i slutet av påföljande satser. En isocolon kategoriseras utifrån dess upprepning grammatiska och stavelsesmönster i satserna eller meningarna och har en sorts rytmisk effekt.⁹¹

4.2 Applicering av den neo-aristoteliska analysmetoden

I analysen kommer jag som nämnt ovan följa Renbergs tillvägagångssätt. Han fokuserar på inventio, elocutio och dispositio, vilket är det samma jag kommer göra. I

⁸⁴ Lindqvist (2008) s.254

⁸⁵ Ibid. s.254

⁸⁶ Ibid. s.276

⁸⁷ Renberg (2007) s.38

⁸⁸ Ibid. s.39

⁸⁹ Lindqvist (2008) s.257

⁹⁰ Renberg (2007) s.39

⁹¹ Lindqvist (2008) s.281ff

framställningen har Renberg delat upp analysprocessen i fem steg jag kommer presentera här och det är dessa steg den första delen av min analys kommer följa.

Steg 1.

Det första steget handlar om kontexten. Renberg förklarar vikten av detta steg genom att varje retorisk handling är en social process. Därmed studerar man först allt utöver det talade ordet som kan påverka mottagaren. De moment som undersöks här är genre, den retoriska situationen, publiken, det retoriska problemet och talaren/författaren.⁹² Genre handlar om att undersöka vilken "grupp" den utvalda texten tillhör. Genom överenskommelser är det gjort vissa uppdelningar som gör att alla texter faller i ett visst system eller mönster som gör det enklare för en mottagare att förstå hur hen ska förhålla sig till texten. Detta kan handla om klassiska genrer som romaner eller nyhetsartiklar, men inom studeras även vilken retorisk genre texten kan räknas till.⁹³ Den klassiska retorikens genreindelning delar upp i *genus judiciale*, *genus deliberativum* och *genus demonstrativum*. Den förstnämnda också kallat rättsliga tal handlar om att bedöma och värdera de händelser som skett i det förflutna.⁹⁴ Deliberativa tal, även kallat politiska tal, kännetecknas av att den handlar om framtiden till exempel beslut som ska tas eller lagar som ska förändras. Medan den sista genren består av ceremoniella tal, som handlar mer om nuet och oftast smädelse eller hyllning av någon eller något.⁹⁵ Det retoriska problemet beskriver den motsättande utmaning som talaren står ovanför⁹⁶. Nästa moment i det första steget är publiken som undersöker vem publiken är: vad har de för förkunskaper, attityder, förväntningar etc. Med det måste det tas i betraktning att det finns en skillnad mellan den avsedda publiken och den faktiska publiken, och dessa två är inte alltid den samma. Den retoriska situationen lyfter fram de omständigheter som formar situationen texten etableras i. Alltså alla de yttre villkor som påverkar texten och författaren. Avslutningsvis ser man på författaren och vad för förutbestämt intryck mottagarna har av hen.

⁹² Renberg (2007) s.16

⁹³ Ibid. s.17

⁹⁴ Lindqvist (2008) s.50

⁹⁵ Ibid. s.51

⁹⁶ Renberg (2007) s.23

Steg 2.

Det andra steget undersöker dispositionen och man går då igenom talets fem delar på det viset de blev förklarade i avsnittet ovan om dispositio.

Steg 3.

I det tredje steget studeras argumentationsmedlen ethos, pathos och logos. Både detta steg och steg 4 faller under inventio.

Steg 4.

I detta steget analyserar man argumentationen. Här studeras ordningen argumenten presenteras, vilka som är huvudargument kontra stödargument samt argumentets hållbarhet, relevans och styrka.⁹⁷

Steg 5.

Det sista steget handlar om stilen eller elocutio. Här studeras stilen och de stilfigurer som eventuellt används.

4.3 Metodproblem

Ett problem med Renbergs tillvägagångssätt är att den kan bli för ytlig. Då den rymmer mycket är det svårt att göra en väldigt djupgående analys av alla punkter för en uppgift av detta omfång. Då syftet i huvudsak är att undersöka Keys argumentation kommer jag därmed lägga mer vikt på de tre sista stegen i Renbergs tillvägagångssätt. Steg 1 om kontexten och steg 2 om dispositionen kommer därför få mindre utrymme för att analysen i större grad kan undersöka vad Key faktiskt vill förmedla.

Samtidigt kan det vara ett problem att studera dispositionen på denna typ av text. Då det är ett utdrag ur en bok kommer inledningen och avslutningen bli väldigt annorlunda. De omringande delarnas fokus skiljer sig visserligen mycket från detta textutdrag, men läsaren har ändå fått ett intryck både av henne och av hennes åsikter.

⁹⁷ Renberg (2007) s.31f

5. Analys

I denna del kommer jag först att analysera Keys text, som kommer följa de olika stegen presenterat ovan. Därefter kommer en kortare översikt av de olika debattartiklarna. Först kommer en beskrivning av kärnvärdena i de olika artiklarna för att sedan summera dem. Sedan kommer jag jämföra vilka skillnader eller likheter som finns mellan vad Key argumenterar för och vad dagens feminism argumenterar för.

5.1 Analys av kvinnoansvar och kvinnorösträtt

Steg 1: Kontext

Texten blev publicerat i 1918, rakt efter första världskriget avslutades. Detta syns tydligt i texten då den stor del av den handlar om krigets konsekvenser på individen och på samhället. Samtidigt som det är ett tema i texten är det även den retoriska situationen. De senaste åren innan Key publicerade sin bok hade synen på kvinnlig rösträtt i samhället varit väldigt splittrad. Samtidigt som ständigt fler män blev för, blev högerpartiet hårdare i mot.⁹⁸ Under krigsåren blev det däremot väldigt tyst gällande kvinnofrågan och i åren som följde var det mycket revolutionära strömningar i Sverige. Trots detta var motståndet fortfarande stort och även om högersidan började få mindre grepp om den politiska situationen, hade de fortfarande övertaget.⁹⁹ Samtidigt var det inte bara motstånd rent politisk, utan socialt och kulturellt var det även svårt för en kvinna att eventuellt kunna rösta. Det rådde mycket fördomar och negativa hållningar mot de kvinnor som röstade i de kommunala valen, vilket ledde till att väldigt många inte vågade.¹⁰⁰ Att rösta innebar att lämna sin plats som vårdnadstagare för hemmet och barnen vilket innebar att förlora eller skambelägga sin kvinnlighet.¹⁰¹ De turbulenta och delade åsikterna kan ses påverka valen Key gjort i sin text.

⁹⁸ Rönnbäck (2004) s.41

⁹⁹ Ibid. s.42f

¹⁰⁰ Ibid. s.44

¹⁰¹ Ibid. s.43

Texten har stark politisk anknytning vilket visar att genren är genus deliberativum eller politisk tal. Politiska tal kännetecknas av att den handlar om framtiden samt uppmanar till handling.¹⁰² Vidare talar hon mycket om filosofi och olika politiska tankar som internationalismen, nationalegoism och idén om människoekonomi. Även detta visar att genren texten tillhör är politisk, då fokusen i stor grad ligger på samhällets utmaningar och hopp om förändring.

Genom texten verkar det som hon riktar sig mot de hon inte omtalar i texten, nämligen de som ännu inte håller med henne. Hon talar om kvinnor och deras situation på ett sett där mottagarna förväntas känna igen sig i texten. Hon målar upp bilder av kvinnor i olika länder som inte bryr sig om vad kriget stod för när de, som hon skriver: ”återfick sin man i en korg med båda benen borta, synen på båda ögonen förlorad och ena armen bortsliten.” Samtidigt hänvisar hon till männen när hon talar om att även många män börjar förstå att frågan om kvinnlig rösträtt är självklar. Anledningen till att det verkar som att hon talar till de som inte ännu tycker kvinnlig rösträtt är bra är hur hon presenterar de som tycker det. Då hon talar om dem som framtidstänkare och de andra som vanetänkare lägger det upp till att läsaren ska känna att om en inte håller med är man vanetänkare. Samtidigt målar hon upp två olika typer människor. Den ena är mot krig och för kvinnlig rösträtt, medan den andre är för krig och mot kvinnlig rösträtt. Hon binder fast två ståndpunkter med varandra, så att om man tycker det ena må man tycka det andra. Då det ligger ett antagande i texten om att ingen kan vara för krig, kan alltså ingen heller vara mot kvinnlig rösträtt.

Det retoriska problemet i texten är konflikten kring jämställdhet. Hennes önskan om politisk jämställdhet är i stark kontrast med ett samhälle som står kvar i en tro om att kvinnan inte kan eller bör vara på lika nivå som mannen. Det retoriska problemet i denna situation blir emellertid lite annorlunda då det samtidigt är hennes tes. Problemet bemöter hon tidligt och nästan vänder på det genom att indirekt säga att problemet även är lösningen. De kritiska blickarna försöker hon vända genom att visa hur det kommer gynna alla, kvinnor såväl som män och de kommande generationerna.

¹⁰² Lindqvist (2008) s.51

Steg 2: Disposition

Då detta är en längre text, samtidigt som det är ett utdrag ur en bok, följer den inte den klassiska dispositionen. Key inleder texten med att tala om vad kvinnans vilja var förut, nämligen att fylla sin uppgift som fru och mamma. Därefter går hon vidare till att tala om vad de kvinnor som inte uppfyllde denna uppgift önskade, nämligen "personlig utveckling och verksamhet även utom hemmet." Detta blir den lilla bakgrunden hon ger för vad som tidigare hänt i kvinnorörelsen vilket visar att texten bygger på en förväntan om att mottagaren har viss allmän förkunskap om hur samhället såg ut. Hon talar sedan om det tredje skede där hon menar dessa mål har förenats. Här presenterar hon, gömd som "de målmedvetna" kvinnors önskan, hennes implicita tes som är att "mänskliggöra mänskligheten". Denna mjuka inledning där hon gömmer sin egen tes som en sorts "naturlig" och oundviklig utveckling gör att den inte värkar så radikal, något som kan vara fördelaktigt när man har motstånd hos mottagarna. Samtidigt väcker den intresse då den tydligt visar vad texten ska handla om och lyfter fram någon som då var ytterst aktuellt men med en annan synvinkel.

Texten följer ett mönster som kombinerar debatten om krig med debatten om jämställdhet. Hennes tes är att kvinnlig rösträtt behövs för att få ett fredfullt och demokratisk samhälle. Inledningsvis visas detta genom vrede för hur kvinnans position är och vrede för kriget som varit. Därefter flyttas fokuset lite från kvinnosaksfrågan över till att handla om kriget och den bakomliggande logik hon menar är alldeles baklänges. Mycket av hennes text handlar därmed om att skapa fred i framtiden. Mot slutet binder hon fast de två momentet. Hon vevar in kvinnlig rösträtt i freden som ett behov, utan att egentligen tala om det. På det viset leder texten läsaren till att acceptera kvinnans roll bredvid mannen som jämlik, då hon beskriver det som en förutsättning för framtida fred.

Steg 3: Argumentationsmedel

Key använder pathos på många sätt i texten. Målet är, som nämnt ovan, att väcka en viss känsla hos mottagarna och använda det för att kunna övertyga dem. Hon spelar på flera olika känslor genom texten. Genom hela första delen skiner Keys sinne igenom. Hon talar om hur kvinnor blivit offer för mäns dårskap genom att bli en påtvungen del av det hon menar är "samhällets människoslöseri". Detta är något hon spelar starkt på då hon förutsätter att alla måste känna denna besvikelse och sorg efter

kriget. Framför allt menar hon kvinnorna måste göra det, då hon menar de var de största förlorarna i kriget. Inte bara för att de förlorat många män i deras liv eller för att de blev tvungna att torka upp och jobba i fatt efter männens val och misstag, men för att de inte får ta del av det resulterande samhället. Hon skriver att ”trots allt detta kommer kvinnorna att stå utanför det rum där freden en gång slutas.” Vidare talar hon om att de har, utan önskan eller ansvar, blivit tvingade bidragande parter i kriget, när hon skriver: ”Ena halvdelen av dessa – kvinnorna – ha utan ansvarig medverkan blivit kastade in i världskrigets elände.” I samband med sinnet visar hon också sorg. Hon använder sorgen många kvinnor och män troligtvis känner efter ett krig. Hon målar upp bilder och historier om offer och alla de som lidit och värst av alla menar hon kvinnan haft det. Hon skapar en bild av alla de försummade kvinnorna och om hur deras roll som mor eller fru har blivit missbrukad, eller som hon själv skriver att kvinnorna har blivit ”grundligt bedragna”. Genom att spela på känslor de redan har och anknyta de till hennes sak öppnar hon möjligheten för övertygande, då det blir svårt att ställa sig i mot.

Därefter vänder hon texten. Från att använda den sorg som möjligtvis redan präglar ett krigshärjat land, använder hon det hopp som många kanske försöker bygga upp. ”Och dock, trots allt detta skenbart hopplösa, finnas strömningar på djupet, som ge anledning till hopp.” Rosengren beskriver att pathos-argument fungerar genom att tala om en sak med en viss känsla, till exempel sorg eller förakt vill den samma känsla väckas hos mottagaren.¹⁰³ Det är precis vad Key gör.

Ett intressant moment i texten är att hon aldrig talar om sig själv. Inget hon skriver presenterar hon som hennes egna åsikter, utan det verkar nästan som att hon skriver å andra kvinnor och mäns vägnar. Hon skriver vad de ”nytänkande”, de ”målmedvetna” eller ”modiga” redan tycker och redan kämpar för. I stället för att förklara varför hon tror det, förklarar hon hellre varför andra redan tror det. På det viset bygger hon upp sitt ethos genom att lägga över det på andra, på de framtidsänkande. Genom det blir även intrycket av att hon endast tänker på samhällets bästa starkare. Hon samt hennes åsikter, framstår därmed som mer trovärdiga och ärliga.

¹⁰³ Rosengren (2008) s.86

Steg 4: Argumentation

Alla hennes åsikter byggs upp med starka, förnuftiga argument om varför de behövs för samhället, vare sig det handlar om saker som måste ske eller saker som måste försvinna. På samma gång som hon knyter ihop fred med jämställdhet använder hon även händelser som skedde under krigsåren som argument. Hon utnyttjar situationen för att ge nya argument till åsikter hon hade redan innan kriget.

Ett av de argument är att hon förklarar hur kvinnor tog många jobb som tidigare endast män haft när männen var tvungna att gå ut i krig. Detta använder hon som ett argument för att förklara varför kvinnor behöver rösträtt. Hon skriver:

Det har blivit meningslöst att fråga om kvinnan passar där, varest hon i verkligheten redan inpassat sig såsom en väl funktionerande del av samhällsmaskineriet. Men därmed fråga sig också allt fler nytänkande män om denna väldiga samhällsmakt kan få förbli utan politisk rätt och politisk ansvar? Och de börja besvara frågan nekande.

I detta argument bemöter hon också eventuella motargument. Genom ord som ”meningslöst” dumförklarar hon alla som skulle våga använda det argumentet. Här igen lägger hon över ansvaret att besvara frågan på någon annan och denna gång på män, nytänkande män.

Key använder många paradigmatargument. Hela tiden tar hon upp exempel som nästan kan likna små historier, både om kriget, samhället nu och om kvinnor har gått igenom. En av styrkorna i ett paradigm är att mottagarna drar egna slutsatser från exemplet baserat på egen erfarenhet.¹⁰⁴ Vidare bygger hon alltid upp dessa paradigm med entymemiska argument, vilket är en återkommande struktur genom texten. Entymemargument följer som nämnt ovan formen till en syllogism, förutom att det endast innehåller en premiss. Här förväntas att mottagaren kan fylla i den sista premissen, baserat på den premissen de får och slutsatsen som följer den.¹⁰⁵ Detta sätt att skapa en underförstådd mening gör Key ändå inte. Hon uttrycker alla premisserna för hennes argument och snarare följer mottagaren genom hela argumentet. Detta kan

¹⁰⁴ Renberg (2007) s.34

¹⁰⁵ Ibid.

ses vara en nödvändighet, då många av mottagarna inte har samma utgångspunkt som henne och därmed kanske inte hade fyllt i den saknande premissen på önskat sätt.

Citat ovan, som avslutas med att män besvarar frågan nekande, fortsätter hon på och ger en fördjupning på vad svaret kommer bli. Nämligen att alla medborgare måste ha politiskt ansvar då de är verkande delar av samhället. På det viset ser man att även argument som kan ses vara uppenbara följs upp med många stödargument.

Många av hennes argument bygger på den frustration hon anser kvinnor måste känna. Hon visar kvinnans sida och kraft som ”människoproducent” och skriver hur makten för samhällets utveckling ligger hos kvinnorna. Med det, skriver hon, måste de även kunna få rätten som politiskt jämställda. Igen bygger hon upp argumentet med många stödargument som blir skapat på grundlag av kriget. Där hon förklarar att kvinnor behöver rösträtt för att kunna ”genomföra människoekonomien principer på alla områden för mänsklig kraftutveckling och motarbeta människoödslandet i alla dess former.”

Steg 5: Stil

En av de mer fascinerande aspekterna ved Keys text är hennes flitiga bruk av stilfigurer. En kombination av smarta formuleringar och metaforer fyller texten. Något som bidrar till att lyfta den. Vidare kan det vara för att hennes argument inte ska verka så skrämmande eller påtvingande för de mottagarna som inte håller med henne. På detta viset kan det tänkas att argumenten blir något mildare och därmed lättare att acceptera. Ett exempel på detta är när hon ganska tidigt i texten ska tala om att även män börjar inse att samhället behöver politisk jämställdhet.

Då kvinnorna som mossor och ljung, buskar och träd börja ”kläda fjället” från sin sida, skola de, hunna till toppen på den andra sidan finna en hel skog av män, som redan äro fyllda av samma övertygelse och således möta kvinnorna på den höjd där de gemensamt kunna se in i framtidens land.

Detta argument är både en liknelse när hon talar om kvinnan samt en metafor på sättet hon bygger upp gör människornas tankesätt pyramidformade och längst upp på den

pyramiden finns svaret. En annan metafor använder hon när hon talar om utvecklingen som sker hos männen. Där hon skriver:

Det vanetänkande, vari männen suttit instängde som i en hermetisk tillsluten glaskupa, är nu mindre lufttät. Liksom en viss hög ton från et instrument kan komma ett glas att springa isär, så har nu värdslidandets klagoton vållat en remna i kupan.

Key använder många figurer genom texten. De bidrar till att utmärka argumenten då meningarna skiljer sig från de runt och fäster sig lättare i minnet. Här använder hon en epifor för att markera skillnaden mellan de olika typerna fred:

En del ha med stora personliga mödor verkat ej blott för fredsslut, men för ett framtidstryggande fredsslut.

En annan typ av ordupprepning hon använder är isocolon:

Tanken kom icke från ett hårt hjärta, men ur en klar hjärna.

Senare i texten använder hon även en hopning. Detta igen för att understryka ett argument och förstora poängen.

Det är dessas andliga tröghet, deras fantasilöshet, deras vanetänkande som – mycket mer än ond vilja – hindra alla framsteg på nya områden.

Genom att använda olika troper och figurer bidrar det inte bara till en variation och högre estetik i texten, utan det gör att henne argument syns på ett mer intrycksgivande vis. Detta är bara några av många exempel, men de mest återkommande är hennes bruk av metaforer och olika ordupprepningar.

5.2 Sveriges Kvinnolobbys syfte

I rapporten *Verksamhetsberättelsen* publicerar de alla deras aktiva kampanjer och arbeten. I samarbete med deras medlemsorganisationer har de totalt 7 olika projekt. Projekt som ”feministisk ekonomi”, där de granskar regeringens budgetproposition

för att se om de upprätthåller deras åtaganden om jämställdhetsintegrering. Arbetet ”15:56” går ut på att kvinnor och män ska ha lik lön för likt arbete då löneskillnaden, när rapporten blev publicerat, låg på 13,4%. Kampanjen ”#porrfritt” handlar om att statligt begränsa pornografi i samhället. Vidare handlar deras kampanjer om surrogatmödrarskap, sexistisk reklam, sexköpslagen (som fokuserar på sexköp utomlands) och hedersrelaterad våld.

I övergripande syfte handlar samtliga av deras projekt om två olika moment, ekonomisk jämställdhet och rätten över egen kropp. Det är dessa två moment som genom en rad olika kampanjer kommer till uttryck. Det är även på många sätt detta de skriver är deras två kärnsaker när de presenterar vad deras organisation handlar om. Samtidigt försöker alla deras saker leda till lagändring något som visar att även om de menar jämställdhet ska finnas på alla plan, socialt som politisk, är det främst på den politiska arenan de verkar.

6. Slutsats

Uppsatsen frågar vilka kärnvärden som finns i Keys argumentation, samt hur de förmedlas. Denna fråga har på ett vis redan besvarats i analysen, men fortfarande behövs en sammanfattning och konkretisering av dem. Kärnvärden i Keys argumentation är rätten till personlig utveckling, verksamhet och maktutövning. Det är detta hon önskar och det är detta rösträtt kan leda till. Stor del av hennes text handlar om kriget, men det är inte avgörande för hennes åsikter. Det är snarare bara en metod för att få fram de åsikter som redan fanns hos henne. Ett sätt att använda den rådande situationen till sin fördel.

Kärnvärden hos Sveriges Kvinnolobby är rätten att bestämma över sin egen kropp och att erkännande eller uppskattning av arbete ska vara lika för kvinnor och män. De kampanjer som handlar om lön handlar inte bara om pengar. Kampanjerna kan även ses handla om en väldigt tydligt skillnad som rent ut skriver att kvinnor och män gör inte samma sak lika bra. Genom det blir löneglappet ett oerhört viktigt moment för kvinnoorganisationen.

Keys text och Sveriges Kvinnolobbys rapport blev publicerat med nästan 100 års mellanrum. Utgångspunkten för de båda texterna är självklart väldigt annorlunda. För Key var kvinnlig rösträtt en viktig och stor tröskel att kliva över. Med det kom många dörrar att öppnas. Inte bara för att de då fick rösta och påverka vem som styrde landet, men för att det kunde förändra synen samhället hade på kvinnor. De var inte längre endast redskap för mannen, utan med rösträtt blev det officiellt att det de sa och tänkte hade värde. Den känslan eller den önskan tror jag fortfarande ligger kvar hos dagens feminister. Det är en av anledningarna att Sveriges Kvinnolobby har kampanjer mot sexistiska reklamer, pornografi och sexköp. Alla dessa tre fall är situationer som de ser som nedvärderande för kvinnor och det tar från dem det värdet Key önskade kvinnor skulle få genom rösträtt. På det viset kan man se att trots de väldigt olika situationerna och argumenten är dagens feminism en förlängning av dåtidens feminism. De samma värdena och tankarna är fortfarande grunden. Det enda som har förändrat sig är vilken form de tar.

När Key publicerade sin text var hennes åsikter väldigt radikala. I dag ses de som självklara av många, vilket gör det ännu konstigare att kunna hitta likheter. För grunden bygger fortfarande på att kvinnorna ska ”komma upp till samma nivå” som mannen. Beslutet att kvinnor skulle få rösträtt innebar att de, på ett sätt, fick samma möjlighet att påverka samhället. Men hundra år senare kan de inte få lika lön för lika arbete. Key presenterade tydligt att kvinnor kan göra arbetet män gör lika bra. En åsikt som de flesta i dagens Sverige håller med om. Lönefördelningen däremot säger något helt annat om åsikterna i dagens Sverige. Ett annat intressant moment är att Sveriges Kvinnolobby talar om att surrogatmödrarskap ”utnyttjar kvinnans kropp och reproduktiva organ”. Detta är inte långt ifrån vad Key talar om när hon skriver att kvinnan har blivit endast en människoproducent för männens samhälle. Syftet med vad de talar om är helt olika, men poängen om utnyttjandet av kvinnokroppen är ändå lik.

Samtidigt måste på nytt skillnaderna i de retoriska situationerna lyftas fram. För Sveriges Kvinnolobby är det helt oproblematiskt att publicera de texterna de gjort, hålla offentliga föredrag eller kampanjer. Det är ytterst få, om ens några, i dagens Sverige som skulle reagera på å se en kvinna tala inför och publik och termen ”offentlig kvinna” betyder inte längre prostituerad som det gjorde då. Med det i

åtanke blir Sveriges Kvinnolobbys arbete långt ifrån så provocerande som Keys var. Avslutningsvis ser en dock definitivt fler skillnader än likheter. Likheterna handlar mer om de återkommande temana, men det är samtidigt inte så konstigt då de är teman feminismen grundas i. Skillnaderna kan däremot anses endast vara bundna i tiden för önskan om att kvinnor ska behandlas likt som män i alla ärenden är med hos båda.

7. Diskussion

I en diskussion om kön är socialkonstruktivism en väldigt intressant teori att använda eftersom socialkonstruktivismen säger att nästan allt är skapat av sociala konstruktioner. Bland annat säger den att kön eller i alla fall skillnaderna mellan dem är skapade genom sociala processer. Om något blir skapat av en social process, måste den också kunna förändras av en social process. Ett av de första stegen i socialkonstruktivismen är att acceptera idén om att det en ser som självklart inte nödvändigtvis är det. När man har gjort detta har man sedan möjligheten att förändra tanken, eller om inte annat se på den med ett annat perspektiv. Trots den relativt uppenbara logiken att det som är skapat av människor kan ändras av människor, verkar det ofta som att många har intrycket av att något som har varit förankrat i människors tankar i många år är skapat så från första början och därför omöjlig att ändra. Men bara för att en tanke präglar historier, betyder inte det att den måste prägla framtiden. På samma sätt borde det vara med de skillnaderna som finns mellan könen i samhället i dag. Om det är skapat av människor kan människor förändra dem, så länge man kan se och acceptera att de är skapade av människor. Med den teorin blir kön inget mer än den biologiska skillnaden som finns i reproduktionsmöjligheterna.

En av slutsatserna i uppsatsen är att det på ett plan finns likheter mellan dåtidens och nutidens feminism. Detta är ett resultat som kan ses vara lite skrämmande. För vad har då egentligen hänt på hundra år? Självklart ser kvinnors roll väldigt annorlunda ut i dag och på de allra flesta områden är det jämställt. Men det är en anledning till att det fortfarande är en så rådande debatt. Trots att feminismen har växt fram på många områden under de senare åren har den också fått många tillbakslag om man ska tro den generella debatten. Debatten kring fri abort har fått nytt liv och motståndet verkar

nästan ökat. Läkare kan reservera sig mot att göra abort¹⁰⁶ och en diskussion kring en möjlig ”juridisk abort” där män kan signera ett papper och frånta sig allt ansvar för det kommande barnet är på ingång.¹⁰⁷ Vad säger det om utvecklingen feminismen tar? Om man följer den stegvisa utvecklingen av feminismen från Key till i dag och de förändringar som skett på grund av den kan det nästan se ut som att den under den senaste tiden har tagit en sväng åt helt fel håll. Som att somliga människor tyckte den gick för långt och började sätta käppar i hjulen för den. För det starkaste, nyligt förändrade motståndet sker ju på just det området som endast kan vara ett problem för kvinnor nämligen deras reproduktionssystem.

Feminismens riktning däremot kanske inte endast är på väg åt fel håll på grund av att den har fått ett nytt, malplacerat motstånd utan kanske även för vad feminism betyder för många i dag. Frågan ”har feminismen gått för långt” har dykt upp i många debatter. I utgångspunkten borde inte en sak som kämpar för att båda könen ska behandlas lika någon sinn kunna gå för långt, inte om målet förblir den samme. Så frågan blir egentligen då ”har vi gått fel?” När människor som inte är feminister blir kallade sexister har feminismen då förlorat sitt mål och gått över i ett socialt krig där det gäller att peka på kön som ansvarig för alla problem. Att röra sig genom en debatt om skillnader mellan kvinnor och män blir som att gå på ett minfält. Kan en term, som i utgångspunkten bara menade gott för alla, bli så fel använt att den känns uttjatad och därmed förlorar sin betydning? Vad människor tänker på i dag när de hör ordet feminism, eller vad för associationer de har till ordet, är ett område som skulle vara intressant för vidare forskning. Tänker man fortfarande på den historien ordet står på? Den historien som innehåller så många modiga män och kvinnor som vigde sitt liv för att vi skulle få det samhället vi har idag. Eller tänker man på en debatt som har svängt runt ett hörn där man krigar för krigets skull?

Om det sista är fallet kan vi lära oss något av Key och vissa tankar kanske ska inkorporeras i dagens feminism. En av sakerna Key talar mycket om är att människan och livet måste prioriteras först. Hon talar om hur individen måste gå över nationen.

¹⁰⁶ https://snl.no/reservasjonsrett%2Fi_arbeidsforhold (hämtat 03.01.17)

¹⁰⁷ <http://www.aftenposten.no/meninger/sid/Juridisk-abort-Menn-ma-ta-ansvar-for-egne-valg-604954b.html> (hämtat 03.01.17)

Både när det gäller krig och när det gäller jämställdhet. För som Ellen Key skriver, ingen är vinnare när båda förlorar. Och varav det gäller krig eller jämställdhet förlorar både. För alla, både män och kvinnor, förlorar något när man inte kan dra den bästa nyttan från alla. Att hon binder alla kvinnoaksfrågan och kriget samman är inte bara ett argumentativt knep eller en möjlighet utan det är, för henne, en självklarhet. Hennes önskan är att mänskligheten i framtiden ska kunna enas och tillsammans kämpa för det rätta för alla. Om hon så presenterar det som att alla nationer måste enas istället för att gå mot varandra eller som att alla medborgare måste enas i stället för att separera varandra så talar hon om framtidens generationer. Det återkommande momentet i hennes text, som även sammanfattar hennes åsikter är hennes diskussion kring valet mellan det som är rätt och det som är fel. Hon skriver om hur människor hela tiden står framför val och man måste inte bara välja det som valts förut, utan det som lovar det bästa för framtiden. För de två sakerna är inte nödvändigtvis samma sak, och att våga vända på situationen och se den i nytt ljus måste göras. Denna tanke är en av de som kan tyckas vara mer relevanta i dag, vilket är fascinerande då det är så mycket som har hänt sedan hon skrev orden som summerar både grunden i hennes teori och feminismen hon stod för:

Den nu i världen rasande striden synes stå mellan makt eller rätt. Innerst står den mellan den gamla läran att makt är rätt och den nya viljan att rätt skall bli makt. De kvinnor, som nu ena viljan till fred med kravet på rösträtt, ha medvetet valt sin plats i striden på rättens sida.

Källor

Tryckta källor

Ambjörnsson, Ronny. (1999). "Ellen Keys idéer om individ och kvinnlig särart" I: Gerhardsson, Birgit (red.), *Ellen Key 1849-1999. En minnesbok*. Futurum: Linköping.

Ambjörnsson, Ronny. (2012). *Ellen Key: En en europeisk intellektuell*. Bonnier: Stockholm.

Florin, Christina & Rönnebeck, Josefin. (2001). "Gamla och nya rum i politiken: Kvinnorösträttsrörelsen som bildningsprojekt" I: Jönsson, Christer (red.), *Rösträtten 80 år. Forskarantologi*. Justitiedepartementet: Stockholm.

Lindén, Claudia. (2002). *Om kärlek. Litteratur, sexualitet och politik hos Ellen Key*. Brutus Östlings Bokförlag Symposion: Stockholm/Stehag.

Lindqvist, Janne Grinde. (2008). *Klassisk retorik för vår tid*. Studentlitteratur AB: Lund.

Lippe, Berit Von Der & Tønnesson, Johan L. (2013). *Retorikken i kampen om kvinnestemmeretten*. Vidarforlaget: Oslo.

Mral, Brigitte. (2011). *Talande kvinnor. Kvinnliga retoriker från Aspasia till Ellen Key*. (2.utg.). Retorikförlaget: Ödåkra.

Renberg, Bo. (2007). *Retorikanalys. En introduktion*. Studentlitteratur AB: Lund

Rosengren, Mats. (2008). *Doxologi. En essä om kunskap*. Retorikförlaget: Åstorp

Rönnebeck, Josefin (2004). *Politikens genusgränser*. Atlas: Stockholm

Wenneberg, Barlebo Søren. (2010). *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Liber: Malmö.

Otryckta källor

Drevland, Tobias Lund. Aftenposten. 20 september 2016.

<http://www.aftenposten.no/meninger/sid/Juridisk-abort-Menn-ma-ta-ansvar-for-egne-valg-604954b.html> (Hämtat 03.01.17)

Feminism.nu <http://www.feminism.nu/feministiska-riktningar/> (Hämtat 21.12.16)

Gisle, Jon. Store Norske Leksikon. 7 august 2015.

https://snl.no/reservasjonsrett%2Fi_arbeidsforhold (Hämtat 03.01.17)

Kvinnors rätt. <http://www.kvinnorsratt.se/svenska/index.php/home/85-nyheter-arkiv/119-vad-ar-feminism> (Hämtat 21.12.16)

Malm, Inger & Berglund, Klara. (2015) Verksamhetsberättelse.

Nyberg, Petra. Riksarkivet. 25 november 2016. <https://riksarkivet.se/kvinnans-rostratt> (Hämtat 30.11.16)

Sveriges Kvinnolobby. <http://sverigeskvinnolobby.se/medlemsorganisationer> (Hämtat 20.12.16)

Taube, Agneta. Store Norske Leksikon. 18 maj 2016. https://snl.no/Ellen_Key (Hämtat 20.12.16)

Projekt Runberg. 29 februari 2012. <http://runeberg.org/kvansvar/> (Hämtat 10.11.2016)

Bilagor

Bilaga 1.

KVINNOANSVAR OCH KVINNORÖSTRÄTT

AV

ELLEN KEY

(UR "ALLSEGRAREN", ALB. BONNIERS FÖRLAG)

*

STOCKHOLM

OSCAR EKLUNDS BOKTRYCKERI 1918.

Kvinnans vilja var länge riktad mot ett enda mål: att en man skulle ge henne möjlighet att fylla hennes naturbestämda och bestående uppgift, den att bli maka och mor, att inom hemmet få utöva sin rent kvinnliga makt.

Men allt flera blevo de kvinnor, för vilka detta mål aldrig kunde nås. Småningom vände sig därför kvinnoviljan mot ett annat mål: det att frigöra var enskild kvinnas makt till personlig utveckling och verksamhet även utom hemmet.

De sålunda frigjorda kvinnorna sågo först ned på de endast inom hemmen verksamma. De förra satte sin egen dyrt vunna, nya lycka – den rent mänskliga kraftutvecklingen – högre än den urgamla, rent

kvinnliga kraftutvecklingens lycka.

Men så kom ett tredje skede, det nuvarande. Under detta ha de gifta kvinnorna fört sin personliga, redan som ogifta vunna, utveckling med sig i hemmen. Dessa hustrur och mödrar vilja båda slagen av lycka, såväl den kvinnliga kraftutvecklingen och maktutövningen i hemmet som den mänskliga kraftutvecklingen och maktutövningen i samhället. Och de vilja vinna denna dubbla lycka både för sin egen skull och för släktets.

Ty nu har den yppersta kvinnoviljan – de giftas som de ogiftas vilja – fått sitt sista och största mål: det att mänskliggöra mänskligheten. Visserligen äro dessa målmedvetna ännu mindretalet. Men krigsåren ha givit denna vilja en ny styrka. De gifta kvinnorna nöja sig ej längre med att föda och fostra nya medlemmar för det av männen danade samhället, nya redskap för statens tjänst i fred eller krig. De ha börjat ana vad en av den svenska kvinnofrigörelsens profeter – den störste – C. J. L. Almquist redan visste när han sade: »Mänskligheten är ännu icke född, hon är endast ett embryo.»

För fem år sedan torde mången kallat detta en överdrift, löjlig att i »vår tid» anföra. Vår tid har sedan dess ändrat anlete. Vi måste åter börja det etiska kulturarbetet där Jesus för 2,000 år sedan begynte det, när han ställde vårt släkte i valet mellan Gud och Mammon, mellan anden och världen. Att välja rätt är alltjämt villkoret för släktets nya födelse, den då det embryo till mänsklighet, som vårt släkte ännu är, skall komma att taga gestalt såsom mänskligheten. Till mer än hälften beror denna gestaltning på kvinnornas val,

på deras vilja att utöva den makt utan vilken släktets mänskliggörande ej blir verklighet.

Den nu i världen rasande striden synes stå mellan makt eller rätt. Innerst står den mellan den gamla läran att makt är rätt och den nya viljan att rätt skall bli makt. De kvinnor, som nu ena viljan till fred med kravet på rösträtt, ha medvetet valt sin plats i striden på rättens sida. Då kvinnorna som mossor och ljung, buskar och träd börja »kläda fjället» från sin sida, skola de, hunna till toppen på den andra sidan finna en hel skog av män, som redan äro fyllda av samma övertygelse och således möta kvinnorna på den höjd där de gemensamt kunna se in i framtidens land. Just bland dessa män, som vilja göra rätten till makt, vaknar alltmer insikten om att så länge kvinnoviljan saknar rösträttens maktmedel kan kvinnosläktet endast medelbart arbeta för denna framtid. Kvinnornas medborgarrätt är således ena villkoret för att de skola kunna utöva en massverkan i och för släktets höjande ur det rovdjursskede, i vilket folken ännu ekonomiskt som internationellt leva. Det hjälper ej om modern lär sina söner att rätt och sanning bör leda deras handlande, när dessa söner sedan av »realpolitiska» eller »patriotiska» skäl nödgas stödja sitt lands orättfärdiga handels- eller krigspolitik. Det skede vi nu genomlida har öppnat vida utsikter till ökad kvinnomakt. Ytligt sett kan man tro sig uppleva motsatsen. Ty ända sedan de tider, då de besegrades kvinnor blevo stridsbyte, har kvinnan som sådan aldrig blivit mindre aktad. Miljoner kvinnor ha blivit dödade eller skändade, jagade ur sina hem och sitt land, blivit sjuklingar eller vansinniga för livet. Kvinnans av mannen förkunnade »helgd» som släktets moder har endast giltighet i fråga om det egna landets

kvinnor. Och vad dem angår räknas icke de tårar, som dessa kvinnor fällt över fäder, män, söner, bröder, vilka blivit krigets offer: att gråta är ju kvinnokall. Men dessa erfarenheter börja väcka kvinnorna till medvetande om att de voro grundligt bedragna av allt fagert tal om moderskapets helgd. Detta tal blir verklighet först när kvinnorna inrätta sitt liv efter den nya läran om människoökonomien. I denna riktning gick kvinnoviljan redan före kriget. Vi veta att ju mer det kapitalistiska produktionssättet var genomfört i ett land, dess ringare var där nativiteten. Detta faktum började redan framtvunga vad den österrikiske sociologen Goldscheid kallat Menschenökonomie. I en ypperlig småskrift Frauenfrage und Menschenökonomie – har han visat att medelpunkten inom kvinnorörelsen måste bli just människoökonomi. När kvinnan såsom människoproducent en gång blir målmedveten, då kommer hon att uppresas sig mot den ofruktbara fruktbarhet, till vilken hon varit dömd. Hon vill icke längre föda massor av barn, av vilka somliga dö genom brist på krafter och medel för deras uppfödande och av vilka återstoden snabbt förbrukas av en industri, där endast produktionsmassans, icke människomaterialets värde beaktas. Hon vill icke längre föda söner att förbrukas av kriget. Först när kvinnornas flertal uppresas sig mot det missbruk, för vilket deras kön – genom ödslandet med liv – varit utsatt, då blir även mannen tvungen till människoökonomi i stället för det nuvarande människoslöseriet. Denna ekonomi kräver även att kvinnorna kroppsligt som andligt höja människomaterialet och bevara det i detta höjdläge; slutligen att de målmedvetet motarbete krigstillståndet. Kvinnorna kunna redan nu göra detta i och med danandet av allmänningen. Men blott när de vunnit rösträtt kunna de genomföra

människoekonomiens principer på alla områden för mänsklig kraftutveckling och motarbeta människoödslandet i alla dess former. Framför allt som rovdrift inom landet och krig mellan landen, vilka båda företeelser äro de värsta synderna mot människoekonomiens grundsatser. Ännu ske båda i statsnyttans namn. Vissa klasser utnyttjas för att frambringa »landets rikedom»; vissa åldersklasser nedslaktas i kriget för »landets välfärd»! Att dessa människor, som utsugas och nedslaktas, själva utgöra landets högsta rikedom och välfärd, detta är den sanning, som först ur människoekonomiens synpunkt blir klar för folken. Ena halvdelen av dessa – kvinnorna – ha utan ansvarig medverkan blivit kastade in i världskrigets elände. Genom storartad hjälpverksamhet på alla områden ha de lindrat eländet. En del ha med stora personliga mödor verkat ej blott för fredsslut, men för ett framtidstryggande fredsslut. De stridande landens kvinnor ha därvid ådagalagt en storsyn, ett högsinne, som ofta överträffat männen i dessa land. Men trots allt detta komma kvinnorna att stå utanför det rum där freden en gång slutes. Även om de i några av de stridande landen kunde förena sig i en bön om fred, bleve denna icke hörd. Och vore de yppersta kvinnorna i dessa land så genomträngda av människoekonomiens sanningar att de öppet predikade det folkfördärliga i ett fortsatt krig, då bleve de nu inburade såsom fosterlandsförrädare!

Och dock, trots allt detta skenbart hopplösa, finnas strömningar på djupet, som ge anledning till hopp. Det vanetänkande, vari männen suttit instängda som i en hermetiskt tillsluten glaskupa, är nu mindre lufttätt. Liksom en viss hög ton från ett instrument kan komma ett glas att springa isär, så har nu världslidandets klagoton vållat en remna i kupan. Man får allt fler

vittnesbörd om att männen börjat ana att det sedan århundraden uppehållna systemet – nationalegoismens med dess hemliga fördrag och kapprustningar – är föråldrat. Att mot andra staters intresse söka vinna fördelar eller försvara de vunna, har – som Norman, Angell, R. Goldscheid m. fl. visat – blivit allt orimligare sedan internationalismen är den verklighet i vilken vi leva, röras och hava vår varelse. Internationalismen gör varje folk beroende av samverkan med alla andra för frambringande och utbyte av materiella som andliga värden och kriget blir därför livshämmande även för segraren.

Vanetänkandet i fråga om kvinnan har fått liknande remnor. Allt fler män börja inse att ordandet om »kvinnans bestämmelse» är löjligt inför det sakförhållandet: att kvinnorna under kriget blivit en nationalekonomisk och social makt av större betydelse än någonsin. Kvinnorna ha måst bemäktiga sig en mängd manliga yrken – ända till framställandet av krigets förstörelsemedel – sedan männen nödgats lämna dessa yrken för skyttegravarna. Det har blivit meningslöst att fråga om kvinnan passar där, varest hon i verkligheten redan inpassat sig såsom en väl funktionerande del av samhällsmaskineriet. Men därmed fråga sig också allt fler nytänkande män om denna väldiga samhällsmakt kan få förbli utan politisk rätt och politiskt ansvar? Och de börja besvara frågan nekande. Ja, svaret kommer till slut att anta den formen: att kvinnorna måste tilldelas rösträtt och valbarhet emedan det ligger en samhällsfara däri att allestädes verkande och överallt inflytelserika samhällsmedlemmar äro befriade från det ansvar för statens inre och yttre politik, som endast full medborgarrätt ålägger individerna.

I andlig som i bokstavlig mening ha kvinnorna under världskriget besatt fälten. Och när folken åter

kunna börja samla sig till det inre utvecklingsarbetet, skola många av de tankar, som före kriget såddes inom samhällena, hava vitnat till skörd. En stor del av kvinnornas under kriget utförda samhällsarbete torde förbli utan frukt för deras egen utveckling, emedan många ännu handla under vanetänkarnas inflytande. Så t. ex. hör man från alla land beundran över den utomordentliga organisationen av sjukvården i fält, över vetenskapens återerövringar av liv och lemmar åt de på slagfältet ödelagda och över kvinnornas offervilja och mod under detta arbete. Huru få äro ännu de kvinnor, som lida av det systematiserade vanvettet att man gör uppfinningar för att på det verksamaste sättet sönderslita och lemlästa friska män, och sedan, genom nya uppfinningar och med oerhörda offer av ekonomisk och personlig kraft, återvinna de ödelagda åt ett liv i vilket de dock måste bli mindervärda? Männe ens den tyska hustrun, som återfick sin man i en korg med båda benen borta, synen på båda ögonen förlorad och ena armen bortsliten, fått sina ögon öppnade för detta vanvett? En kvinna – en finska – har uttalat tanken om en kvinnostrejck mot kriget, i form av nekad hjälpverksamhet under kriget. Tanken kom icke från ett hårt hjärta, men ur en klar hjärna. Det är ej genom kvinnor med oklara själstillstånd, som mänskligheten kan mänskliggöras. Det är dessas andliga tröghet, deras fantasilöshet, deras vanetänkande som – mycket mer än ond vilja – hindra alla framsteg på nya områden. Ingenstädes har detta vanetänkande varit så trögt, så fantasilöst som i fråga om kriget. Noga sett är detta naturligt. Ty frågan om kriget är förbunden med fäderneslandet, med hemmet, med de för människornas flertal högsta värdena. Det är otaliga känslotrådar, som i dessa avseenden binda samman eviga värden och sega

fördomar till en ouplöslig knut. Först när känslorna fast omfatta den nya tanken: att fäderneslandet bättre kunde skyddas och utvecklas genom en folkens organisation för freden än genom varje enskilt lands rustningar för kriget, kan världen motse ett nytt system för det politiska handlandet. Nationalegoismens politik är numera oändamålsenlig i folkkampen för tillvaron. Och ensamt detta måste – frånsatt alla humana skäl – avgöra dess fall. Intet är vissare än att vi en gång måste sätta nationen efter mänskligheten. Endast så kunna vi nå det nu nödvändiga framsteget i mänsklighet, liksom vi tidigare – för att vinna sådana framsteg – nödgades lära oss att sätta landskapet efter fäderneslandet och ätten efter samhället. Vi förlorade därigenom intet av landskapets eller ättens förblivande värden för vårt känsloliv. Men vi vunno de nya värden, dem de nya och utvecklingskraftiga begreppen – fädernesland och samhälle – inneburo. Detsamma blir fallet när varje land för att kunna bestå måste inrätta sin inre och yttre politik enligt den vissheten, att mänskligheten står högt över de enskilda nationerna såsom nationen står över individerna. Är ej det senare fallet, då råder anarki inom staten. Och, emedan det förra ej är fallet staterna emellan, leva dessa i mellanfolklig anarki. Denna kommer att bestå så länge den nationalegoism består, vilken ställer den egna nationens makt över andra nationers rätt – och därför kallas »nationalism». Så länge denna slags patriotism godkännes, kommer också krigstillståndet mellan folken att fortfara. Först när de genomträngas av den patriotism, som fordrar att även mellan folken samma lagliga ordning skall finnas och samma moral uppehållas som mellan medborgarna, kan det öppna eller latent krigstillstånd, som vållat världskriget avlösas genom det folkförbund av vilket de

mest tänkande i alla land – de stridande som de
neutrala – hoppas framtidens fred.

Bilaga 2.

FEMINISTISK EKONOMI BUDGETGRANSKNING

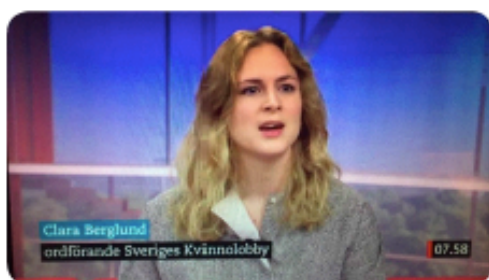
Sveriges Kvinnolobby gör årligen granskningar av regeringens budgetproposition ur ett jämställdhetsperspektiv. Syftet är att ta reda på om regeringen lever upp till sina egna åtaganden om jämställdhetsintegrering, samt att synliggöra hur samhällets resurser fördelas. I våra granskningar följer vi upp indikatorer för könsuppdelad statistik samt undersöker förekomsten av analyser ur ett jämställdhetsperspektiv.

Under 2015 har vi granskat regeringens vår- och höstbudget. Fokus för årets analyser har varit ekonomisk jämställdhet. Regeringen slår i sina budgetar fast att en feministisk grundsyn ska prägla den ekonomiska politiken. Sveriges Kvinnolobby välkomnar regeringens ambition att arbeta med jämställdhetsbudgetering, men efterlyser fler och mer strukturella reformer för jämställdhet. Av en feministisk regering krävs inte bara att budgeten ska sluta missgynna kvinnor, den ska också leda till att Sverige blir jämställt. Införandet av en jämställdhetsmyndighet, höjd garantipension och en översikt av flexibiliteten i föräldraförsäkringen är några satsningar Sveriges Kvinnolobby har efterlyst i sina budgetkommentarer.

För att belysa behovet av jämställdhetsbudgetering arrangerade vi under årets Almedalsvecka ett ekonomiskt seminarium där bland andra Agneta Stark, docent i företagsekonomi, Maria Arnholm, partisekreterare, Fp, och Irene Wennemo, statssekreterare hos arbetsmarknadsministern, S, deltog. Seminariet handlade om feministiska alternativ till rådande ekonomiska modeller.

Det är i budgeten regeringen går från ord till handling, så jag skulle säga att vid sidan av informationsspridning och opinionsbildning är nog att granska budgeten Kvinnolobbyns viktigaste uppgift. Givetvis spelar det roll att regeringen vet att vi alltid gör den här granskningen. Vi är landets jämställdhetsrevisorer.

Clara Berglund i SVT:s morgonsoffa den 22 september om regeringens budgetproposition.

Camilla Wagner, styrelseledamot

KVINNOR I ARBETE

15:56 – LÖN HELA DAGEN

Löneskillnaden mellan kvinnor och män är 13,4 %. Det innebär att kvinnor arbetar gratis efter kl. 15:56 varje dag, räknat på en arbetsdag mellan 08 och 17, i relation till män som har betalt för sin arbetsinsats under hela dagen. Sådär har det sett ut sedan början av 1980-talet.

För att sätta press på regering och arbetsgivare i frågan om jämställda löner gick kvinnorörelsens organisationer, partipolitiska kvinnoförbund och fackliga organisationer samman och bildade 15:56-rörelsen inför Internationella kvinnodagen den 8 mars 2012. Sveriges Kvinnolobby tog initiativet och är ständigt sammankallande för rörelsen. Sedan dess har utvecklingen rört sig framåt med totalt fem minuter och därför hette sammanslutningen under 2015 15:56-rörelsen. Det nya klockslaget avslöjades på en fotografering på Sergels torg den 12 februari då vi uppmärksammade löneskillnaden mellan kvinnor och män genom kampanjen Lön hela dagen. 15:56-rörelsen är ense om att löneskillnader byggs strukturellt och måste ändras strukturellt. Kampanjen har fått stort genomslag och mötts av stöd och entusiasm. Stödet bekräftar det vi redan visste – att det är hög tid för lön hela dagen!

Den 6 mars, inför internationella kvinnodagen, genomfördes ett seminarium om värdediskriminering på Stockholms Universitet. Medverkade gjorde bland andra Agneta Stark, docent i företagsekonomi, Irene Wennemo, statssekreterare hos arbetsmarknadsministern, och representanter för flera studentorganisationer.

På 8 mars deltog tusentals människor runt om i landet i en digital manifestation genom att i sociala medier publicera budskapet: "Efter kl. 15:56 jobbar kvinnor gratis. Varje dag. Dags för #lönheladagen!". Runt om i landet arrangerades också evenemang och manifestationer. I årets kampanj genomförde 23 lokala samordnare aktiviteter på sina orter och publicerade debattartiklar i sina lokaltidningar.

Likt tidigare år togs en kampanjfilm fram för att sprida budskapen. Kampanjen togs även fram i teckenspråkstolkad version för att nå ut bredare. 15:56-rörelsen skickade också vykort med information om kampanjen och rörelsens krav till arbetsgivare. Kampanjen fick stort medialt genomslag.

Under året har 15:56-rörelsen arbetat med att utveckla vår gemensamma plattform och våra krav. En kompetenshöjande konferens om värdediskriminering hölls hos Vision den 30 september. Agneta Stark, Malin Wreder, John Ekberg och Clara Berglund höll föredrag som varvades med interaktiva diskussioner. Rörelsens nya plattform och krav kommer att lanseras inför 8 mars 2016.

KVINNORS OCH FLICKORS KROPPAR FEMINISTISKT NEJ TILL SURROGATMÖDRASKAP

Sveriges Kvinnollobbys medlemsorganisationer tog vid årsmötet 2011 ställning mot surrogatmödraskap. Årsmötet uttryckte starkt stöd för EU-parlamentets resolution där det fastslås att surrogatmödraskap är ett allvarligt problem som utnyttjar kvinnans kropp och reproduktiva organ. Surrogathandel är människohandel och ett brott mot mänskliga rättigheter.

Opinionen mot en legalisering växer runtom i världen och ett flertal länder har redan förbjudit internationellt surrogatmödraskap. I Sverige pågår en statlig utredning som bland annat ska ta ställning till om altruistiskt surrogatmödraskap ska legaliseras. Uppdraget ska redovisas senast den 24 februari 2016. Efter Sveriges Kvinnollobbys ordförandemöte som gav extra fokus åt surrogatfrågan skickade vi in våra samlade synpunkter till justitiedepartementet.

Tillsammans med en rad andra organisationer driver Sveriges Kvinnolobby kampanjen "Feministiskt nej till surrogatmödraskap".

Sveriges Kvinnolobby har anordnat ett flertal utåtriktade aktiviteter om surrogatmödraskap, bland annat deltog vi på Feministiskt Forum och höll seminarium om surrogatmödraskap ur feministiska, koloniala och klassmässiga perspektiv där Johanna Langhorst, Kajsa Ekis Ekman, Johanna Gondouin och Lisa Wool-Rim Sjöblom medverkade. Även under Almedalsveckan och på MR-dagarna i Göteborg anordnade vi seminarier för att belysa frågan.

PORRFRIIT

Idag finns pornografi tillgänglig i varje laptop och mobil dygnet runt. Pornografin har blivit allt grövre och konsumenterna allt yngre. Forskning visar att den pornografi som idag sprids inspirerar till och normaliserar mäns övergrepp mot kvinnor och barn och begränsar sexuella relationer. Det är dags att öka jämställdheten och befria sexualiteten!

Under årets Almedalsvecka lanserade Sveriges Kvinnolobby tillsammans med Unizon och Roks kampanjen #Porrfritt. Syftet är att få till stånd en statlig utredning om hur spridningen av pornografi kan begränsas.

Tillsammans har vi tagit fram ett manifest för ett porrfritt samhälle som finns att läsa på vår hemsida. Kampanjen har fått stor medial spridning och diskuterats flitigt.

I november deltog Sveriges Kvinnollobbys styrelse i ett internt kunskapshöjande seminarium om pornografi med Jackson Katz, författare och samhällsdebattör i porrfrågan, som arrangerades av Unizon och Män för jämställdhet.

**PORR
FRITT**

SEKÖPSLAGEN

Det är femton år sedan den svenska sexköpslagen infördes. Trots att lagen lett till att efterfrågan inom prostitution minskat vet vi att 80 % av alla sexköp sker utomlands. Under 2015 har Sveriges Kvinnolobby hållit liv i det viktiga arbetet att förespråka sexköpslagen samt fortsatt lobba för ett utvidgat förbud som även omfattar sexköp utomlands.

I december medverkade Clara Berglund i BBC:s radioreportage om prostitution i Europa och berättade om den svenska lagstiftningen.

REKLAMERA – ETT INITIATIV MOT SEXISTISK REKLAM

Reklamera är en kampanj mot könsdiskriminerande reklam som drivs av Sveriges Kvinnolobby i samarbete med vår medlemsorganisation Allt är Möjligt. Kampanjen uppmanar till handling och visar att vi är många som har fått nog av alla sexistiska budskap. Reklamera verkar för en lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam och utövar tillsammans med allmänheten påtryckningar mot företag, reklambranschen och politiker.

Under 2015 har allmänheten fortsatt att visa sitt engagemang genom att tipsa oss om olika reklamer som de vill att vi anmäler. Det märks att det är en revolution mot sexistisk reklam på gång. Ryktet om Reklamera sprider sig och de flesta inom reklambranschen känner nu till vår kampanj. Nytt för i år är att vi med stöd från nordiska ministerrådet har startat ett nordiskt projekt i vilket vi undersöker lagstiftning mot sexistisk reklam i övriga nordiska länder. Vi hjälper även till att starta upp Reklamera i Danmark och Norge.

Under året har vi föreläst om Reklamera för representanter från reklambranschen på Berghs School of Communication och Svenska Institutet. Efter vår föreläsning på Berghs beslutade skolan att införa obligatoriska genuskurser på skolan.

Med kampanjen reklamera har vi startat en folkrörelse mot sexistisk reklam, och det har blivit allt tydligare att vi gör skillnad! Vi har sett färre sexualiserade kampanjer i det offentliga rummet under året. Många företag har dragit tillbaka kampanjer och vi har satt igång politiska diskussioner om lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam. Nu väntar vi på action!

Stephanie Thögersen

VÅLD MOT FLICKOR OCH KVINNOR AKTIONER MOT VÅLD

Sveriges Kvinnolobby arbetar tillsammans med flera av våra medlemsorganisationer för att sätta hedersrelaterat våld på den politiska dagordningen. Under året har vi medverkat i rad arrangemang för att uppmärksamma könsstämpning, hedersvåld och förtryck samt barnäktenskap.

På Fadimedagen den 21 januari deltog Gertrud Åström i en paneldebatt på ABF-huset som vi arrangerade tillsammans med vår medlemsorganisation Varken Hora eller Kuvad.

Den 19 januari anordnade Riksorganisationen Glöm Aldrig Pela och Fadime (GAPF) en minneshögtid med tal och musik på Berns Salonger i samarbete med en rad andra organisationer. Sveriges Kvinnolobby var medarrangör av minneshögtiden.

Den 17 oktober anordnade vi tillsammans med Varken Hora eller Kuvad ett seminarium om kvinnors situation i socialt utsatta förorter.

På FN:s internationella dag för avskaffandet av mäns våld mot kvinnor den 25 november arrangerade Kurdiska Kvinnoföreningen Amara en ljusmanifestation på Medborgarplatsen i Stockholm i samarbete med flera andra organisationer, däribland Sveriges Kvinnolobby. På manifestationen mindes vi de kvinnor som fallit offer för mäns våld mot kvinnor och hyllade de kvinnor som kämpat och kämpar. Under manifestationen hölls flera tal, bland annat av Clara Berglund som tog tillfället i akt att påminna om våra sju krav för en feministisk flyktingpolitik.

Våld i nära relation är i hög grad en folkhälsofråga. Fysisk och psykisk ohälsa är betydligt vanligare bland personer som har utsatts för allvarligt våld. Att bli slagen av en närstående innebär mycket skam och skuld hos de flesta personer. Tusentals kvinnor och barn söker skydd på landets kvinnojourer varje år. Varje dag begås runt 100 våldtäkter. Vart tionde barn tvingas uppleva pappas våld mot mamma. Över hela världen är mäns våld ett hinder för kvinnor och barns mänskliga rättigheter.

Marie Unander-Scharin, styrelseledamot